

DOI 10.36074/grail-of-science.29.04.2022.099

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК В ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Кропочева Наталія Миколаївна

науковий співробітник відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів
*Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, Україна*

Інтеграція в усі напрями людського життя новітніх інформаційних технологій, їх неупинний розвиток стають причиною фундаментальних змін в соціально-культурній, освітній та економічній сферах суспільного буття в цілому та окремої особистості, зокрема. Так, зміни, що охопили всі галузі людської діяльності, не минули й освітні середовища наукових бібліотек, оскільки відбувається переосмислення їх головного завдання та пошук нових моделей розвитку. Насамперед, зазначені зміни стосуються і подальшого функціонування мережі освітянських бібліотек, позиціонування наукових бібліотек закладів вищої освіти (надалі – ЗВО) як значущої інформаційної та ресурсної складових мережі та ключового чинника у формуванні цілісного інформаційного простору.

З'ясуванню сучасного стану наукових бібліотек і визначенню перспектив їх розвитку присвячені дослідження останніх років: М. Бакуменко [1], О. Бояринова, О. Бруй [3], О. Сербіна [2] та інших.

Аналіз наукових поглядів з зазначеної проблеми підтвердив необхідність та своєчасність дослідження функціонування наукових бібліотек відповідно до вимог часу й потреб інформаційного суспільства, визначення подальших перспектив їхнього розвитку. Саме це й становить актуальність теми нашого оглядового дослідження.

По-перше, зазначимо, що «наукова бібліотека – науково-освітній, інформаційний та соціокультурний центр університету...Основною місією наукової бібліотеки є розвиток, створення, збереження, організація доступу та використання власних і світових інформаційних ресурсів, які відповідають навчальному та науковому процесам в університеті; забезпечення інформаційних дослідницьких потреб студентів, викладачів, співробітників університету на принципах доступності, оперативності, інформативності та комфортності» [2, с. 3].

На глибоке переконання Л. Бакуменко, головне завдання наукових бібліотек сьогодні полягає в «готовності до перетворень, мобільності, необмеженій доступності, відповідності до вимог, що стоять перед ЗВО та

кожного з його підрозділів» [1, с. 6]. Також важливим завданням наукових бібліотек є формування фонду відповідно до профілю університету та інформаційних потреб усіх категорій користувачів.

Описані вище процеси мають забезпечувати вчених актуальною інформацією для проведення наукових досліджень та зберігати наукову інформацію для майбутніх дослідників. А тому головним завданням наразі стає опанування новітніх ІТ-технологій. Це виведе наукові бібліотеки на значно якісніший щабель інформаційної відкритості та доступності, забезпечить створення та вдосконалення якісного електронного контенту через постійне відстеження інноваційних перетворень в бібліотечній та освітній сферах, а також розроблення нових інформаційних ресурсів, оновлення і вдосконалення вже існуючих на якісно новому рівні генерації, зберігання та ретрансляції.

Для визначення шляхів розвитку освітнього середовища наукових бібліотек в процесі створення інформаційних ресурсів необхідно визначити чинники, які цьому сприятимуть. Наприклад, участь наукових бібліотек України в створенні комплексних профільних і спеціалізованих інформаційних ресурсів з інтегрованим пошуковим апаратом.

Сучасна бібліотека покликана працювати не просто з документом, а з інформаційним ресурсом. Ця умова визначає основні складові цілісної стратегії розвитку освітнього середовища наукових бібліотек. Відтак їх перспективи розвитку полягають в дотриманні та виконанні наступних орієнтирів:

- «запровадженні нових технологічних рішень аналітико-синтетичного опрацювання інформації;
- вдосконаленні форм та методів бібліотечного сервісу;
- участі в міжнародних проєктах;
- проведенні науково-дослідницької та методичної роботи;
- впровадженні маркетингових технологій;
- автоматизації бібліотечних процесів;
- здійсненні повномірною оновлення матеріально-технологічної бази» [2, с. 4–5].

Зрозуміло, що реалізація поставлених завдань в руслі поальшого удосконалення освітнього середовища наукових бібліотек полягає в об'єднанні зусиль всіх наукових бібліотек з метою розбудови в Україні цілісного науково-освітньо-інформаційного простору. Таким чином, має відбуватися постійний і безперервний перехід від моделі бібліотеки, яка використовує в роботі тільки свої фонди, до моделі відкритої бібліотеки, що ефективно використовує зовнішні ресурси.

Це дозволить підвищити рівень і якість бібліотечно-бібліографічного й інформаційного сервісу користувачів наукової бібліотеки, зокрема:

- оптимізувати поточне комплектування відповідно до вимог інформаційних потреб користувачів;
- удосконалювати бібліотечно-бібліографічні процеси на базі сучасних інформаційних технологій, комп'ютерних і інших технічних засобів;
- інтегрувати наукову бібліотеку у світову мережу освітніх послуг і наукових комунікацій;
- оптимізувати структуру і методи керування Науковою бібліотекою;

– посилювати науково-методичний вплив на всі напрями їхньої діяльності.

Окрім цього, виконання такої стратегії розвитку освітнього середовища наукових бібліотек в процесі створення інформаційних ресурсів сприятиме «розвитку компетентної, освіченої та мислячої особистості. Це є особливо актуальним для українського суспільства в умовах російської агресії та інформаційної війни» [3, с. 9].

Висновки. З огляду на все вище сказане, ми переконані, що у сучасному світі глобальної інформатизації зміна ролі та розширення функцій наукових бібліотек розглядається як аксіоматичне судження, що не потребує обґрунтування. Цифровізація всіх ланок освіти зумовлює необхідність змін у їх роботі та дає можливість не тільки стати потужними інформаційно-бібліотечними центрами, але й сприяти розвитку соціальних та освітніх функцій. Надання максимально повної інформації в мінімально короткий термін викликає необхідність об'єднання зусиль, кооперації ресурсів, забезпечення можливості взаємного створення та доступу до інформаційних джерел.

Нові перспективи розвитку освітнього середовища наукових бібліотек зміцнюють їхнє значення і соціальний статус у забезпеченні доступу до знань. Однак не вичерпують всіх можливостей бібліотечних установ і потребують виявлення та визначення ґрунтовних доповнень щодо їхньої трансформації.

Список використаних джерел:

- [1] Бакуменко, Л. (2021) Місце наукової бібліотеки в сучасній моделі інформаційно-освітнього середовища університету бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі. *IV Науково-практична конференція*, Харків, НБ ХНМУ. 26–27 жовт. 2021 р. URL: http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/30069/1/%D0%91%D0%B0%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_2021.pdf (Дата звернення: 24.01.2022).
- [2] Сербін, О. О. (2020) Програма розвитку наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка на 2020–2025 роки. Київ.
- [3] Чотири простори бібліотеки : модель діяльності : практ. посібник (2020). *Українська бібліотечна асоціація*. Київ : ВГО, 2020. ISBN 978-617-95010-2-9.